

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

НАЦИОНАЛЕН
ИНСТИТУТ НА
ПРАВΟΣЪДИЕТО

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

Образец № 3

„Каталог на компетентностите към Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на длъжността съдия“

КАТАЛОГ НА КОМПЕТЕННОСТИТЕ

Компетентност ¹	Значение	Показател за целево приложение	Код
I. Базова юридическа компетентност²			0
1. Обща.	Задълбочени знания по национални правни отрасли и процедури; - право на Европейския съюз - право на Съвета на Европа - практика на ЕСПЧ и СЕС; - международно право;	Съдията познава и прилага относимите устройствени, материални и процесуални национални, европейски и международни нормативни източници; Съдията познава и се придържа към	01

¹ *Компетентността, по смисъла на настоящия Проект представлява съвкупност от знания, умения и способности.*

- Умението представлява по своята същност способност за извършване на нещо, вещина, опит. Предмет на настоящия проект са неюридическите умения, като съвкупност от черти на характера и обичайното поведение, когато съдията работи сам и в поведението спрямо други лица от състава, екипа, администрацията, страните в съдебното производство, общуването извън съда и при извършване на допълнителните и факултативни дейности, свързани с неговия статут и профил. Уменията, доколкото се изразяват в извършване на нещо, т.е. в действие, могат да бъдат предмет на обучение и развитие в голяма степен.

- Способностите, представляват лични качества, дарба, талант, заложба. Качествата са изключително свързани и са елемент, не толкова от характера/който може да бъде изграден/, а от личността, като заложи и таланти. В този смисъл способностите, като качества, могат да бъдат доразвивани в процеса на обучение, но по отношение на тях трудно може да бъде постигната унификация, поради различията в личностите.

² Това са онези базови, основни компетентности, присъщи и задължителни за заемане длъжността „съдия“. Въпрос на базова юридическа компетентност е способността националната правна норма да се схваща не като „единственият приложим закон“, а във взаимоотношението ѝ с правопорядъци, които също са приложими в случая – било по силата на член 5, алинея четвърта, от Конституцията, било по силата на принципа на предимството на правото на ЕС. Овластяването на тази способност е от ключово значение, защото чрез нея е възможен преходът от „буквалистичния“ подход към решаването на делата към анализа на действителните права и задължения на страните

Проект „Правосъдие през 21 век – развиване на професионална компетентност и интегритет на магистратите и съдебните служители“, по договор № BG05SFOP001-3.006-0001-C01, финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

www.eu.funds.bg

Стр. 1

Образец № 3

„Каталог на компетентностите към Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на длъжността съдия“

		<p>нормите, засягащи пряко или косвено статута на съдията, спазване на задълженията и сроковете по изготвяне на съпътстващите правораздавателната дейност справки, декларации, мнения, становища и др.;</p> <p>Съдията умее да проучва практиката на националните и европейски съдилища;</p> <p>Съдията се съобразява с официалните наръчници, ръководства, обобщаващи проблеми и добри практики за решаването им при прилагане на ЕКПЧ и ХОПЕС;</p> <p>Съдията познава становищата на ВСС, ИВСС, Консултативния съвет на европейските съдии;</p> <p>Проследява постиженията в областта на съдебното обучение (в разнообразните му проявления на национално и европейско ниво) и се съобразява с изготвените материали, и предложенията за утвърждаване на ценности в общоевропейската правна култура;</p> <p>Спазва правилата и политиките за</p>	
--	--	--	--

Образец № 3

„Каталог на компетентностите към Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на длъжността съдия“

		<p>защита на личните данни; Разяснява и прилага законовите решения спрямо правата на участниците в производствата, като осигурява равенство и условия за състезателност на участници, лично защитаващи претенциите си, участници с интелектуални и физически дефицити или уязвими по друг начин – в съзвучие с други, относими към статута на съответните лица, нормативни източници; Познава и проследява правната рамка по регламентиране на електронното управление и електронното правосъдие; Съдията има основни познания за целеното от законодателя въздействие на прилаганата правна уредба върху обществото както като част от националната политика, така и в общия европейски или глобален аспект(ако е приложим – например мерки за ограничаване на вредни климатични промени или на пандемия);</p>	
--	--	---	--

Образец № 3

„Каталог на компетентностите към Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на длъжността съдия“

<p>2. Специализирана.</p>	<p>Познания по отделни национални правни отрасли, необходими за правоприлагането по наказателни, граждански, търговски и административни дела; Способност да осъзнае българската правна система като част от Европейската правна система и правната система по ЕКПЧ;</p>	<p>Съдията познава и прилага, а при необходимост намира специализирани знания в отделните области на правото: - с оглед качества на участниците в процеса – деца, уязвими лица, защитени лица, чужди граждани и др.; - с оглед характера на обработваната в процеса на правораздаване информация – класифицирана, електронна, лични данни;</p>	<p>02</p>
<p>3. Деонтология</p>	<p>Знания³, свързани с върховенството на закона, утвърдени в правната култура, изграждана в пространството на свобода, сигурност и правосъдие на ЕС.</p>	<p>Съдията проявява независимост, безпристрастност, обективност, справедливост, не допуска дискриминация, обезпечава равенство и състезателност, като правораздава „В името на народа“;</p>	<p>03</p>
<p>4. Етика</p>	<p>Качества, дефинирани в Кодекса за етично поведение на магистратите,</p>	<p>Съдията познава и спазва правилата за етично поведение.</p>	<p>04</p>

³ Независимостта и безпристрастността на съдебната система като цяло и на отделния съдия в частност са основания за съществуването на тази система и източник на нейната легитимност.

Те са елемент от принципа на върховенството на правото, източник и фактор за зачитането му.

Образец № 3

„Каталог на компетентностите към Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на длъжността съдия“

	обхващащи и компетенции, относими към тематично направление „интегритет“;		
5. Обща мултидисциплинарна компетентност	Базови познания по социология; философия; дипломатия и протокол; психология и невербална комуникация; социален инженеринг и управление на човешки ресурси; медии и публичен образ; технологии, дигитализация и изкуствен интелект; икономика и базова финансова компетентност; бизнес комуникация; и др.	Съдията осъзнава последиците от съдебните решения в определени области (икономически, социални, психологически и т.н.). Съдията има базови познания в областта на социалните науки (напр. развитие на медиите и социалните медии, културно и етническо многообразие, икономически кризи, устойчиво развитие, съвременни възможности на медицината и биологията);	05
6. Специализирана мултидисциплинарна компетентност	Базови познания по обособени правни отрасли, напр. Криминалистика, Съдебна медицина и Съдебна психиатрия, Счетоводство, и др.	С оглед на конкретните потребности на работния процес и съдопроизводството, съдията умее да идентифицира необходимостта от специални знания, като ги търси, намира и прилага.	06
II. Ключови професионални неюридически компетентности/Умения/			A
1. Авторитетност.	Умение да се поддържа висок професионален авторитет за заеманата	Съдията може да администрира подготовката за съдебно заседание,	A1

Образец № 3

„Каталог на компетентностите към Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на длъжността съдия“

	длъжност, чрез убеждение, аргументиране на позиции и решения, способност за предвиждане, предотвратяване и контрол върху действията на другите, в конкретната ситуация.	води съдебно заседание и постановява актовете си, като успява да убеждава, аргументира позицията и решенията си, в конкретна ситуация, като предвижда и предотвратява недопустимо поведение на страните в процеса, контролира действията на другите, за стриктното спазване на процесуалните правила и ред в съдебната зала. Демонстрира професионализъм и компетентност в своята служебна дейност и постановени актове.	
2. Увереност и безпристрастност.	Умение да действа уверено, със собствено убеждение и самочувствие на професионален авторитет, като има яснота и осъзнатост за собствените си действия и последствия.	Съдията може да води съдебно заседание, като зачита правата и интересите на страните в производството; зачита насрещните тези и поддържа статута си на безпристрастен и обективен арбитър. С поведението си генерира уважение към съдебната система и спазване от страните на правилата на процеса. Съдията проявява убедителност (изрична и подсъзнателна) и умее да се аргументира; Обосновава	A2

Образец № 3

„Каталог на компетентностите към Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на длъжността съдия“

		собствената си гледна точка при групово вземане на решения, като зачита и уважава становищата на останалите участници.	
3. Решителност	Умение за вземане на ясни, точни, обосновани, аргументирани, мотивирани решения в срок.	Съдията може да взема точни, ясни, конкретни решения и да предприема действия по процедурни въпроси при подготовка на делото и при провеждането на съдебното заседание, както и да постановява ясни, достъпни, мотивирани съдебни актове и решения, при изяснена фактическа обстановка, в законоустановения срок, въз основа на доказателствата, вътрешното си убеждение и закона. Балансира между продуктивност, качество, задълбоченост и бързина.	A3
4. Оперативност, Ефективност и Ефикасност	Умение да се идентифицират и степенуват по приоритет задачи и цели, във връзка с постигането на конкретен резултат. Умение за идентифициране и следване на целесъобразните действия, за постигане на поставения резултат, като се поддържа разумен баланс	Съдията при администриране и разглеждане на делата, може да организира работния процес, като прецени и изведе по приоритети бързи производства, производства, които изискват назначаване на експертизи, производства със	A4

Образец № 3

„Каталог на компетентностите към Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на длъжността съдия“

	<p>между целения резултат и използваните средства и трудов ресурс. Ориентация към цели, резултати и постижения; Умение за управление на времето; Едновременно справяне с множество задачи; Организираност и методичност; Справяне със срокове; Умения структурирано писане; Оптимизиране на работния процес;</p>	<p>социален и публичен интерес, като организира дейността си по начин за постигане на ефективност и бързина на производствата, срочност при разглеждане на делата и постановяването на съдебни актове при оптимално изразходване на средства на страните, държавния бюджет и време и енергия за трудовия процес. Добросъвестно, системно и активно проследява книгата/електронните папки по делото; Съдията може да планира дейността си, като прилага стратегическо и оперативно прогнозиране; Съдията си поставя цели – краткосрочни и дългосрочни, като при необходимост ги модифицира.</p>	
<p>5. Социално взаимодействие и комуникация</p>	<p>Изграждане и поддържане на взаимно доверие, ефективни взаимоотношения, взаимодействие, сътрудничество с представители на различни нива – колегиални, междусъсловни, междуинституционални, вкл.</p>	<p>Съдията умее да идентифицира, предотвратява и управлява конфликти, справя се с трудни, агресивни, нестабилни участници в процеса; Владее межкултурно общуване и</p>	<p>A5</p>

Образец № 3

„Каталог на компетентностите към Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на длъжността съдия“

	<p>професионални мрежи; Умение да се общува и комуникира с две или повече лица, като се изслушва активно събеседника/ците и се дава обратна връзка за адресираната към участника в комуникацията информация. Съзнаване на социалната значимост на съда. Упражняване на права, произтичащи от длъжността и статута на съдията – участие в общи събрания на съда, в избори на членове на ВСС и Съвета за партньорство към ВСС, атестиране и конкурси.</p>	<p>проявява толерантност; Зачита защитата на личните данни на участниците в производствата; Контролира (своята) и разчита (чуждата) невербална комуникация; Способства за изграждане на доверие, водене на преговори, предложения за разумни и допустими компромиси в претенциите; Съдията следи и гарантира равнопоставеност при уязвими участници в производството, чужди граждани, жертви на насилие; Употребява достъпна, точна и конкретна реч, с ясно формулирани изказвания и въпроси, при непрекъснат контрол на отразяването ѝ спрямо участниците в процеса, чрез проява на деликатност и избор на изразни средства; Умее да представя и структурира идеи в писмена и словесна форма, при прилагане на граматични и правописни правила; Притежава способност за писмено и</p>	
--	---	--	--

Образец № 3

„Каталог на компетентностите към Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на длъжността съдия“

		<p>устно изразяване по ясен, логичен и аргументиран начин; Води и коректно отразява действията и изявленията в съдебния протокол; Работи по изграждане на писмен стил в съответствие със стандартите, очертани от задължителната съдебна практика; Притежава умения за владеене на съдебната зала, спрямо физически и дистанционно присъстващи участници в производството; Ефективно управлява и ползва различни комуникационни средства, вкл. спазване на изискванията при особен тип кореспонденция (конфиденциална, апостил); В публичната си комуникация, при или по повод заеманата длъжност, съдията има уменията да представя информация, достъпна и съобразена с въздействието върху социалните нагласи. Съдията може да общува при взаимодействието си със страните и процесуалните представители, при</p>	
--	--	---	--

Образец № 3

„Каталог на компетентностите към Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на длъжността съдия“

		<p>разглеждане на делото в съдебно заседание, като демонстрира възприемане за адресираната информация и вербално и/или чрез конклюдентни действия (контрол на жестовете и мимиките при езика на тялото) дава обратна връзка на участниците при спазване правилата и принципите на съдопроизводството. При работата си в състав, предлага и споделя опит и подкрепя за постигане на общата цел по конкретното дело. При работата си със съдебните служители, предлага и споделя опит, като изслушва, възприема и дава обратна връзка по отношение на адресираната към него информация, като подпомага развитието на другите за постигането на конкретната цел, при съблюдаване утвърждаването на ефективността и авторитета на съдебната система.</p>	
<p>6. Реалистичност при оценка на факти, ситуации и явления от</p>	<p>Умение за отделяне на фактите от мнения, внушения и манипулации, и анализ на достоверната информация и</p>	<p>Съдията при разглеждането и решаването на делата, не се влияя от ситуации и явления, които имат</p>	<p>A6</p>

Образец № 3

„Каталог на компетентностите към Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на длъжността съдия“

<p>обективната действителност</p>	<p>доказателства за постигане на реалистична оценка за конкретна ситуация, съобразно обективната национална и международна среда.</p>	<p>отношение и/или кореспондират или са във връзка с предмета и страните по делото, като формира реалистична оценка за факти и събития, въз основа на достоверна информация, доказателства за фактите и връзките между фактите. Проявява независимост и интегритет. Съдията може да идентифицира собствените си предубеждения (осъзнати и неосъзнати) и полага усилия да ги неутрализира.</p>	
<p>7. Адаптивност.</p>	<p>Способност за приспособяване към промените в работната среда, в законодателството и промените в натовареността на съдията.</p>	<p>Съдията може да приема и да се приспособява към промени в работата, във връзка с промяна по специализация на разглежданите дела, натовареността, в определени периоди и по видове дела, промени в законодателството и съдебната практика.</p>	<p>A7</p>
<p>8. Организационни и административни умения</p>	<p>Мениджърските умения представляват съвкупност (сбор) от действия в процеса на ръководство и организация, чрез използването на материални ресурси, човешки ресурси и капитал за</p>	<p>Съдията умее да ръководи и управлява в работния процес: деловодителя на състава, съдебния секретар, съдебния помощник, с който работи, по начин за</p>	<p>A8</p>

Образец № 3

„Каталог на компетентностите към Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на длъжността съдия“

	<p>постигането на конкретни организационни цели. Анализ и управление на риска.</p>	<p>постигането на оптимални резултати по администриране, разглеждане и решаване на делата, във връзка с конкретните задължения на съдебните служители, с цел постигането на ефективно и ефикасно правораздаване и поддържане на доверието във върховенството на закона и съдебната система.</p>	
<p>9. Самоусъвършенстване</p>	<p>Идентифициране на нуждите от обучение и самоусъвършенстване; Анализира своите пропуски, липси и нужди от знания, както в областта на правото, така и по отношение на други науки и дисциплини, свързани с ползването на специални знания, във връзка и по повод на дейността. Проактивност и инициативност; Организационна приспособимост и разбиране на организационните връзки и отношения;</p>	<p>Съдията работи върху усъвършенстване на придобитата си интелигентност, вкл. наблюдателност, бдителност, прилагане на опит към нови ситуации, концентрация и устойчивост на вниманието; Съдията осъзнава необходимостта и постоянно актуализира компетентността си. Съдията умее да идентифицира нуждите си от допълнително обучение в областта на правото и/или специализирано обучение по други дисциплини, във връзка с дейността. Умее да търси и намира информация, обратна връзка</p>	<p>A9</p>

Образец № 3

„Каталог на компетентностите към Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на длъжността съдия“

		и провежда самообучение и/или намира формат за провеждане на обучение, с цел постоянно професионално и личностно самоусъвършенстване – чрез учене през целия живот.	
10. Информационни и дигитални компетентности	Развиване на компютърната грамотност и ползване на хард/софтуер за оптимално упражняване на задълженията по администриране на дела, изготвяне на съдебни актове, обучение и самообучение.	Съдията ползва бази данни от свързаните/синхронизирани системи от електронното управление за набавяне и предоставяне на информация; Работи с правно-информационни системи; Познава възможностите и функционалността на електронното правосъдие – ЕПЕП, ЕИСС, водените от ВСС електронни регистри и прилаганата в съответния съд информационна система за администриране на делата; Прилага национални и международни инструменти за изготвяне на съдебни актове онлайн (попълване на форми, разработени на сайтовете на европейските съдебни мрежи, правно-	A10

Образец № 3

„Каталог на компетентностите към Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на длъжността съдия“

		информационни портали – E-JUSTICE, E-CODEX и др.); Ползва процесуалните възможности и техническото оборудване на съда за провеждане на видеоконференции/отдалечени заседания по дела, при осигуряване на дължимите стандарти и гаранции за правата на участниците в процеса; Прилага правилата за обезпечаване на безопасност за компютърните системи и мрежи.	
11. Правни чуждоезикови умения	Възможност за автономно четене на юридически текстове на чужди езици; Възможност за работна комуникация на чужди езици, участие в международни форуми, обучения и учебни посещения.	Съдията осъзнава необходимостта от владеене на чужди езици, търси и ползва възможности за усъвършенстване на езиковите си умения.	A11
III. Ключови неюридически професионални компетентности /Способности/			Б
1. Устойчивост и самообладание	Запазване вътрешно спокойствие и увереност, способност за рационално, а не емоционално реагиране в различни ситуации или под напрежение. Мобилизация, постоянство и вътрешна мотивация;	Съдията запазва яснотата на ума си, управлява мислите и чувствата си. В цялостната си дейност съдията проявява отговорност и дисциплинираност и демонстрира надеждност и предвидимост;	Б1

Образец № 3

„Каталог на компетентностите към Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на длъжността съдия“

	Самодисциплина и самоконтрол;	Притежава способност за независима и автономна преценка и неповлияване от външни фактори – както от другите власти, така и от колеги или административни ръководители.	
2. Аналитичност	Осъзнаване на собствените си предразсъдъци; Концептуално мислене(аналитичност и ситуационна обоснованост); Съобразителност; Мислене - практическо-действено, пространствено, предметно-образно, латерално, критично, логическо, аналитично, системно, абстрактно, креативно; Задълбоченост, прецизност, изчерпателност; Възприемчивост към новостите;Способност да се изследват източници на информация, да се събират, анализират и оценяват данни и информация.	Съдията може да извършва ефективен анализ на наличната информация, като отделя правно релевантните факти, изследва връзките между факти, причинно-следствените връзки и да формулира логически изводи и да разработва съгласувани подходи при администриране, разглеждане на делото и постановяването на съдебни актове.	Б2
3. Емпатия.	Способност и качество на личността, да се констатира и възприема емоциите, чувствата и мислите на другите.	Съдията може да идентифицира и разпознава емоциите, чувствата и мислите на другите: страни в	Б3

Образец № 3

„Каталог на компетентностите към Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на длъжността съдия“

	Възможност за възприемане на социалния контекст и оценяване на разнообразието, уважение.	процеса, процесуални представители, съдебни служители, колеги, като демонстрира уважение и разбиране, в границите на допустимото професионално ниво за заемане и изпълнение на длъжността „съдия“. Съдията изслушва активно и с разбиране.	
4. Лидерство.	Лидерството е способност- качество на личността, да оказва влияние върху група хора или екип, по начин, че да впрегнат знанията, уменията и енергията си, за постигане на определена цел. Лидерството е качество чрез което носителят му оказва влияние върху начина на мислене, действие и ценностната система на други хора. Поемане на отговорност; Мотивиране, планиране и предоставяне на обучение, делегиране на правомощия, вземане и балансиране на групови решения, организиране на действия, разпределяне на задължения и контрол на ефективността, управление при кризи;	Съдията може в основната си дейност за длъжността, да мотивира повишаване качеството на работата на: деловодителя, съдебния секретар, съдебния помощник, с който работи, другите съдии и съдебни служители, адвокатите и страните в съдебния процес, гражданите, стажантите, чрез личен пример на висок професионализъм, спазване на етичните правила и морал, в работата и в обществото. Лидерските способности на съдията като личностни качества, трябва да се използват с цел общо повишаване на ценностната система, професионализма и обществената	Б4

Образец № 3

„Каталог на компетентностите към Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на длъжността съдия“

		значимост и доверие в българското правораздаване, съдебната власт и върховенството на закона.	
5. Работа в екип.	Способност за съвместна дейност с други физически лица, за постигане на обща цел. Способността за работа в екип е част от социалните и междуличностни умения, които водят до житейски и кариерни успехи. Изграждане и участие в екип, споделяне на знания и опит; Оценяване, критика и поощряване в рамките на екипа;	Съдията може да работи в екип, в качеството си на член на състав, като зачита и уважава становищата на колегите си, изразява и защитава собственото си становище по конкретен казус, при спазване и зачитане условията на равнопоставеност в състава. Спазва процедурните правила при провеждане на закрито заседание за произнасяне. Изслушва и анализира становища на колеги, проявява уважение и разбиране при различия в становищата по конкретен казус.	Б5
6. Устойчивост на стрес.	Умение за самоконтрол, вземане на решения и поведение в различни ситуации. Способност за работа под напрежение, справяне с неопределеността и стреса при поддържане на работоспособността.	Съдията може да организира, осъществява и контролира работния процес, в условията на натовареност, ситуации от извънреден (извънпроцесуален) характер, във връзка с поведението на страните, особеностите на делото, във връзка с конкретен обществен и/или социален интерес, при разглеждане	Б6

Образец № 3

„Каталог на компетентностите към Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на длъжността съдия“

		на делото в съдебно заседание, като демонстрира самообладание, хладнокръвие и контрол върху ситуацията. Съдията може да разпознава и да се справя с бърнаут;	
7. Иновативност.	Способност за търсене и прилагане на нови идеи и процеси в работата, практики от науката и техниката, добри практики.	С оглед на конкретните потребности на работния процес, съдията търси, намира и прилага иновативни идеи, техники и практики, с цел подобряване на работния процес в екипа, в съда и по отношение на допълнителните и факултативни дейности, които изпълнява, във връзка с длъжността си, допустими и приложими, съгласно законите и нормативната уредба за заеманата длъжност.	Б7